

ELS PRESOS INDEPENDENTISTES SÓN PRESOS POLÍTIQS?

Les claus d'una instrucció irregular

Bernat Surroca

INFORME

mèdia.cat
observatori crític dels mitjans

Edita:

 **GRUP
DE PERIODISTES
RAMON BARNILS**

Amb el suport de:

 **FUNDACIÓ
CATALUNYA**
FONS PER A LA DEFENSA
DELS DRETS DELS CATALANS

Aquest informe l'ha elaborat Mèdia.cat, l'Observatori Crític dels Mitjans impulsat pel Grup de Periodistes Ramon Barnils, amb el suport de la Fundació Catalunya - Fons per a la Defensa dels Drets dels Catalans.

Redacció: Bernat Surroca

Correcció: Llengua de Foc

Disseny i maquetació: FàbricaGràfika.com

Edita: Grup de Periodistes Ramon Barnils, gener de 2019.

Aquesta obra està subjecta a la llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 3.0 de Creative Commons. Si voleu veure una còpia d'aquesta llicència, accediu a <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/deed.ca>

ÍN DEX

4	INTRODUCCIÓ
5	METODOLOGIA
6	CONTEXT POLÍTIC. DEL 20 DE SETEMBRE AL JUDICI CONTRA EL PROCÉS
8	QUÈ SÓN ELS PRESOS POLÍTICS? DUES DEFINICIONS
10	1. QUÈ FAN ELS MITJANS?
12	1.1. TV3 BUSCA FÓRMULES TRANSVERSALS
12	1.2. RTVE: NI COLPISTES NI PRESOS POLÍTICS
13	1.3. UN DEBAT INCÒMODE
14	2. SÓN PRESOS POLÍTICS?
14	2.1. NO SÓN PRESOS POLÍTICS: ESPANYA, UN ESTAT DE DRET AMB JUSTÍCIA INDEPENDENT
15	2.2. AMNISTIA INTERNACIONAL: LLIBERTAT PER ALS JORDIS, DUBTES AMB EL GOVERN
16	2.3. PRESOS POLÍTICS PERÒ NO PRESOS DE CONSCIÈNCIA. L'ARGUMENT DE MARTÍN PALLÍN
16	2.4. ELS CRITERIS DEL CONSELL D'EUROPA: UNA DEFINICIÓ PROBLEMÀTICA
17	2.5. REBEL·LIÓ I SEDICIÓ: UNS DELICTES QUE NO ES CORRESPONEN AMB ELS FETS
18	2.6. LES INTERLOCUTÒRIES I EL COMPONENT D'ESCARNI A LA IDEOLOGIA
18	2.7. UN TRACTE PROCESSAL NO ESTÀNDARD
18	2.8. LA LEGISLACIÓ DE L'EMERGÈNCIA I L'EXCEPCIONALITAT PENAL. L'ARGUMENT D'IÑAKI RIVERA BEIRAS
19	2.9. GARANTIES VULNERADES
20	CONCLUSIONS

INTRODUCCIÓ

"Vostè és qui m'ha convertit en un pres polític", va dir Jordi Turull a Pablo Llarena, jutge instructor de la causa contra el procés català. Si el 2017 va ser l'any del referèndum de l'1 d'octubre i de la declaració d'independència, el 2018 ha estat l'any de la instrucció de la causa contra el procés, que ho ha deixat tot a punt per a un judici que marcarà un abans i un després en la democràcia espanyola.

El judici es farà a la Sala Segona del Tribunal Suprem i s'encarregarà d'avaluar si els fets del 20 de setembre davant del Departament d'Economia, el referèndum de l'1 d'octubre i la declaració d'independència del 27 d'octubre són un delictes dins la legalitat espanyola. Entre els acusats hi ha Carme Forcadell, Oriol Junqueras, Dolors Bassa, Joaquim Forn, Raül Romeva, Josep Rull, Jordi Turull, Jordi Cuixart i Jordi Sànchez, els nou líders independentistes que són en presó preventiva, alguns des de fa més d'un any, als centres penitenciaris de Lledoners, Mas d'Enric i Puig de les Basses, després d'haver passat mesos a les presons d'Estremera, Soto del Real i Alcalá-Meco, a Madrid.

Per a l'independentisme, són presos polítics, mentre que per a l'unionisme són polítics presos o fins i tot colpistes. La qüestió sobre si són a la presó per les seves idees polítiques ha generat un intens debat aquest any, concretament des del 16 d'octubre del 2017, quan Sánchez i Cuixart van entrar a la presó per ordre de la jutgessa de l'Audiència Nacional Carmen Lamela. Des d'aleshores, la qüestió dels presos independentistes catalans és a l'ordre del dia i ocupa portades i hores de televisió i ràdio a Catalunya i a l'Estat espanyol.

En funció de la línia editorial i del posicionament ideològic, mitjans, periodistes, opinadors i experts s'hi refereixen d'una manera o de l'altra, des de "presos polítics" fins a "polítics presos", passant per diverses fórmules mixtes com ara "polítics independentistes presos" o "polítics catalans presos", entre d'altres. Durant tot aquest temps, les principals entitats i organitzacions de mitjans i periodistes no s'han posicionat sobre la qüestió, fet que demostra la complexitat i la diversitat d'opinions en aquest sentit.

Si bé aquest informe no aspira a solucionar el debat, sí que té per objectiu posar sobre la taula elements per a la discussió i constatar un seguit d'irregularitats que s'han dut a terme durant la instrucció del cas de l'1-0, tal com admeten bona part dels experts consultats. El judici de l'1-0 es preveu que tindrà un alt contingut polític, tal com han anunciat els presos, i serà analitzat al detall per observadors internacionals, experts i periodistes, especialment després de les advertències que poden vulnerar-se garanties d'un judici just. I és que per als presos independentistes, el procés al Suprem "serà un judici polític".

METODOLOGIA

L'informe es divideix en dos blocs. Abans es fa un resum del context polític i social d'aquest últim any, des del 20 de setembre, amb els fets davant del Departament d'Economia, fins a la legislatura actual, que té els presos i els exiliats al centre de la reivindicació i una data marcada en vermell al calendari: el judici i la sentència del Tribunal Suprem contra els líders independentistes. Després, amb l'objectiu de situar el concepte clau d'aquest informe, es presenten dues de les definicions de referència de "presos polítics", les que fan el Consell d'Europa (2012) i Amnistia Internacional (1961). Aquesta última utilitza el terme "presos de consciència".

En el primer bloc es fa un repàs de la denominació que mitjans catalans, espanyols i internacionals usen per referir-se als presos independentistes. L'informe posa especial èmfasi en el paper de TV3 en tant que mitjà públic i de referència a Catalunya. Després d'un intens debat, TV3 ha optat per parlar en casos puntuals de "presos polítics", però la denominació habitual de la cadena ha estat "polítics independentistes presos", fet que li ha comportat crítiques des d'alguns sectors independentistes, que se sumen als habituals retrets que els sectors constitucionalistes fan a la televisió pública de Catalunya.

El segon bloc es basa en la reflexió dels experts. Es pregunta a diverses veus de referència de l'àmbit jurídic —catedràtics, advocats, juristes o entitats en defensa dels drets humans— per aquesta qüestió amb l'objectiu que expliquin i argumentin per què els polítics catalans empresonats són o no són presos polítics, i situin els elements que, a parer seu, permeten sostenir un posicionament o l'altre.

Finalment, en l'espai de les conclusions, es repassen els passos seguits en l'elaboració de l'informe. S'extreuen les principals conclusions pel que fa a mitjans i se situen els principals elements utilitzats pels experts consultats per argumentar a favor o en contra de l'existència de presos polítics a l'Estat espanyol. Com s'ha dit, l'informe no pretén donar una resposta a favor o en contra sobre si els presos independentistes són presos polítics, sinó reflectir la realitat dels mitjans i situar, a partir de l'opinió d'experts, elements per facilitar el debat i la formació d'una opinió per part de la societat.

CONTEXTE POLÍTIC

DEL 20 DE SETEMBRE AL JUDICI CONTRA EL PROCÉS

El 16 d'octubre del 2017, el president d'Òmnium Cultural, Jordi Cuixart, i el president de l'Assemblea Nacional Catalana (ANC), Jordi Sànchez, van entrar a la presó de Soto del Real per ordre de la magistrada de l'Audiència Nacional Carmen Lamela. Feia quinze dies que s'havia celebrat el referèndum de l'1 d'octubre, amb les càrregues policials contra els votants, i feia poc menys d'un mes que s'havien produït els fets d'Economia, en què la Guàrdia Civil havia entrat a diverses dependències del Govern i n'havia detingut alguns alts càrrecs per intentar impedir que es produís la votació. Aquell dia, Cuixart i Sánchez —els "Jordis", com els han anomenat aquests últims mesos els mitjans de comunicació— van ser els encarregats de convocar la ciutadania davant del Departament d'Economia, on havia entrat la Guàrdia Civil, i de desconvocar-la, ja de nit, per permetre als agents sortir sense problemes. La presó preventiva dels Jordis, que ja dura més d'un any, es basa, sobretot, en el seu paper aquell 20 de setembre. L'entrada dels dos principals líders de l'independentisme civil a la presó —acusats també de rebellió i amb penes equiparables a les dels membres del Govern— ja va posar sobre la taula el terme "presos polítics".

Van ser dies d'alta intensitat política i social. Només deu dies després, el dia 27 d'octubre, el Parlament de Catalunya proclamava la independència després de considerar fins a última hora una convocatòria d'eleccions. La mateixa tarda, el Senat activava l'article 155 de la Constitució i suspenia l'autogovern de Catalunya. La República no es va desplegar. El dia 30 transcendeix que el president de la Generalitat, Carles Puigdemont, i els consellers Toni Comín (Salut), Clara Ponsatí (Ensenyament), Meritxell Serret (Agricultura), Lluís Puig (Cultura), Joaquim Forn (Interior) i Meritxell Borràs (Governació) són a Brussel·les. Els dos últims, Forn i Borràs, van decidir tornar, i el dia 2 de novembre declaraven davant la magistrada Lamela juntament amb el vicepresident, Oriol Junqueras, i els consellers Jordi Turull (Presidència), Josep Rull (Territori i Sostenibilitat), Raül Romeva (Exteriors), Carles Mundó (Justícia) i Dolores Bassa (Afers Socials). Tots ells entraran a les presons d'Estremera —els homes— i d'Alcalá-Meco —les dones— aquella mateixa nit. Una setmana més tard, el dia 10, serà la presidenta del Parlament, Carme Forcadell, qui declararà a l'Audiència Nacional. Lamela dictarà presó sota fiança i Forcadell passarà una nit a la presó.

El cas contra la cúpula del procés passarà de l'Audiència Nacional al Tribunal Suprem i serà el magistrat Pablo Llarena qui s'encarregarà de la instrucció. Trenta-dos dies després d'entrar-hi, els consellers Turull, Rull, Romeva i Mundó, i les conselleres Borràs i Bassa surten de la presó. És el dia 4 de desembre i arrenca la campanya electoral per a les eleccions del dia 21 del mateix mes. Ciutadans serà la força més votada, però l'independentisme —Junts per Catalunya (JxCat), ERC i la CUP— revalidarà la majoria absoluta al Parlament amb 70 diputats i podrà formar Govern.

El primer candidat a la presidència serà Carles Puigdemont, que no es podrà sotmetre al debat d'investidura pels impediments judicials i la negativa de la Mesa del Parlament, presidida per Roger Torrent, a dur a terme accions que puguin posar en risc els seus membres. El segon, Jordi Sànchez, tampoc podrà perquè és a la presó i Llàrena rebutja alliberar-lo per permetre-li assistir al ple del Parlament. Finalment, el tercer candidat, Jordi Turull, sí que podrà assistir a la primera sessió del debat d'investidura, que se celebra el dijous 22 de març. Turull no aconseguirà els vots necessaris i l'endemà, un dia abans d'una nova votació, tornarà al Suprem amb Rull, Romeva, Forcadell i Bassa. És el dia 23, i el magistrat Llàrena els enviarà de nou a la presó. El ple d'investidura se suspendrà, i després d'intenses negociacions l'escollit serà Quim Torra, que es convertirà en el 131è president de la Generalitat el 14 de maig.

D'aleshores ençà, els presos independentistes porten més d'un any en presó preventiva —primer en presons a prop de Madrid, ara en presons catalanes— acusats de rebel·lió, sedició i malversació, i a l'espera d'un judici que ha de començar en les properes setmanes. Mentre no arriba, l'independentisme ha evidenciat públicament discrepàncies estratègiques. Oficialment, el debat és entre les opcions que aposten per pressionar, desobeir i buscar un nou embat amb l'Estat —a grans trets, sectors de JxCat, la CUP i l'Assemblea— i les que aposten per rebaixar la tensió a l'espera que es donin les condicions per tornar-ho a intentar —ERC, Òmnium i el PDECat—. Sigui com sigui, es manté oberta la porta del diàleg per intentar aconseguir un referèndum acordat amb l'Estat i reconegut internacionalment, i en el dia a dia el Govern manté converses i negociacions en diversos àmbits amb el Govern espanyol. A falta d'un objectiu compartit, la legislatura té com a elements centrals els presos i els exiliats, i en concret la sentència del judici que podria fer-se pública a l'estiu. Si, com tot apunta, les penes són elevades —entre 15 i 25 anys—, sectors de l'independentisme, començant pel president Torra, esperen que es torni a crear un *momentum* que permeti intentar de nou un xoc amb l'Estat i, aquest cop sí, implementar la República.

QUÈ SÓN ELS PRESOS POLÍTIQS?

DUES DEFINICIONS

En el context de l'entrada d'Armènia i Azerbaidjan al **Consell d'Europa**, experts independents de l'organització van elaborar l'any 2001, a instàncies del secretari general, una definició del terme "presos polítics" que l'Assemblea Parlamentària va aprovar l'any 2012. Aquesta definició diu el següent: "Una persona privada de llibertat es considerarà pres polític si la seva detenció s'ha fet vulnerant alguna garantia fonamental establerta en el Conveni Europeu de Drets Humans, especialment les que fan referència a la llibertat de pensament, de consciència i religió, la llibertat d'expressió i informació, o la llibertat de reunió i associació; si la seva detenció s'ha imposat per raons polítiques i sense cap relació amb cap delictes; si, per motius polítics, la durada de la detenció o les seves condicions són desproporcionades en relació amb la infracció comesa o presumptament comesa; si, per motius polítics, la persona en qüestió ha estat detinguda de manera discriminatòria en comparació amb altres persones; o si la detenció és el resultat d'un procediment clarament injust que sembla estar relacionat amb motius polítics de les autoritats" (PACE, resolució 1900 (2012) <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19150&lang=en>).

La definició va rebre el suport de totes les parts i de la Comissió d'Assumptes Jurídics i Drets Humans, que especificava que el terme "presos polítics" no s'aplica als casos de terrorisme si han estat perseguits i sentenciats per aquest crim d'acord amb la legislació de l'Estat en qüestió i la Convenció Europea de Drets Humans. Això feia referència, especialment, als casos d'Espanya i Turquia per a ETA i el PKK. De tota manera, malgrat ser elaborada en un context determinat, la definició té la voluntat de no discriminar per països, tal com detalla en les conclusions de la memòria de l'informe el diputat alemany impulsor d'aquesta definició, Christoph Strässer (<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=18995&lang=en>). En aquesta línia, l'Assemblea del Consell d'Europa convidava les autoritats competents de tots els estats membres del Consell a tornar a avaluar els casos de presumptes presos polítics a partir d'aquesta definició i alliberar o repensar la situació dels afectats segons correspongués.

D'altra banda, una definició de referència en aquesta qüestió és la d'Amnistia Internacional, una organització fundada el 1961 i un dels principals referents en la lluita pels drets humans arreu del món. L'ONG es decanta per utilitzar "presos de consciència", una definició pròpia que poden utilitzar arreu del món. Els presos de consciència són "aquelles persones que se'ls impedeix físicament, ja sigui amb la presó o d'altres maneres, expressar les opinions que defensa honestament i que no advoquen ni justifiquen la violència personal". D'aquesta definició en queden excloses

les persones que conspiren amb un altre país per enderrocar el mateix Govern. Es tracta d'una definició de l'advocat britànic Peter Benenson, publicada per primer cop l'any 1961 a l'article "*The forgotten prisoners*" amb motiu de la campanya Appeal for Amnesty d'aquell mateix any (https://www.amnesty.org.uk/files/info_sheet_3.pdf). L'article, i la definició que fa de "presos de consciència", assenyala que aquest tipus de presos suposen una violació de la Declaració Universal dels Drets Humans, en concret dels articles 18 i 19, que fan referència a la llibertat de pensament i religió, i a la llibertat d'opinió i expressió, respectivament (https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_translations/cln.pdf).

Amnistia Internacional reivindica l'ús de "presos de consciència" perquè es tracta d'una categoria pròpia que poden utilitzar aquí i arreu del món sense que admeti matisos. "Presos polítics" no té, ara per ara, una definició d'abast global acceptada per tothom, i això generava conflictes en l'ONG, que treballa prenent com a base el dret internacional i és una organització d'abast global. L'ONG explica que no pot parlar de presos polítics perquè és un terme que no es troba en el marc de treball de l'organització, i ressalta la necessitat de treballar a partir d'un llenguatge sobre el qual hi hagi acords globals que permetin a l'entitat tenir posicionaments comuns. Una manera de fer, admeten, que fa que de vegades no puguin emetre respostes ràpides, però que els ha de servir per mantenir la imparcialitat i el rigor en tots els seus posicionaments.

1. QUÈ FAN ELS MITJANS?

A Catalunya, els mitjans analitzats han estat el diari *Ara*, *El Punt Avui*, *La Vanguardia* i *El Periódico*, com a principals diaris en paper; *NacióDigital*, com a principal diari digital; RAC1, en tant que ràdio més escoltada del país, i TV3, com a televisió pública i la més vista, segons els últims EGM. D'altra banda, d'àmbit espanyol s'han agafat *El Mundo*, *El País*, *La Razón* i l'ABC, en paper; eldiario.es com a diari digital i la SER com a ràdio, per tal que l'informe compti amb mitjans de diferents formats i espectre ideològic divers, i RTVE com a televisió pública espanyola.

De tots ells, únicament *l'Ara*, *El Punt Avui* i *NacióDigital* fan referència als líders catalans com a "presos polítics". En el cas de *l'Ara* això es va veure clarament en la portada del dia 17 d'octubre, l'endemà de l'entrada dels Jordis a la presó, en què el diari titulava amb l'expressió "presos polítics", i es pot llegir també en les informacions diàries. Un exemple recent el trobem en l'editorial del 15 d'octubre d'aquest any, titulat "Fins quan hi haurà presos polítics a Espanya?" (https://www.ara.cat/editorial/Fins-haura-presos-politics-Espanya_0_2106989466.html).

De la mateixa manera passa en el cas d'*El Punt Avui*, com es pot veure en l'editorial del 18 de juny de 2018, titulat "Els presos polítics, una clau de volta" (<https://www.elpuntavui.cat/opinio/article/7-editorials/1414484-els-presos-politics-una-clau-de-volta.html>), i en informacions diàries. També a *NacióDigital* s'utilitza l'expressió "presos polítics" per referir-se als líders catalans a la presó, i com en els altres dos casos es pot veure dia a dia en les informacions i també en els articles editorials ("La veu de Nació"). Un exemple clar el trobem en l'editorial del 9 de novembre, pocs dies després de l'entrada a la presó del Govern, amb el títol "Són presos polítics" (<https://www.naciodigital.cat/opinio/16550/son/presos/politics>).

En els casos de *La Vanguardia* i *El Periódico*, cap del dos parla de "presos polítics". El diari del Grup Godó parla, en termes generals, de "líders independentistes presos" o "polítics presos", tal com es pot veure en les informacions diàries, i sol usar el concepte de "presos polítics" entre cometes i en boca d'altres persones. De tota manera, com es pot veure en l'editorial del 3 de novembre, l'endemà de l'entrada a presó del Govern, el diari respectava la decisió de l'Audiència Nacional però no la compartia. (<https://www.lavanguardia.com/opinion/20171103/432551544093/el-peor-escenario.html>).

En la mateixa línia, *El Periódico* també utilitza el terme "presos independentistes" i no "presos polítics", si bé aquest últim el fa servir entre cometes i en boca de tercers en casos concrets. Un exemple el trobem en l'editorial del 27 de juny, quan es parlava de l'acostament dels presos a Catalunya (<https://www.elperiodico.com/es/opinion/20180627/editorial-el-procesamien->

[to-acerca-a-los-presos-6912268](#)). De tota manera, el diari qüestiona el relat de la violència que defensa el Tribunal Suprem, tal com es pot veure en l'editorial del 2 de novembre, un any després de l'empresonament del Govern, titulat "Un abús del Codi Penal" (<https://www.elperiodico.com/es/opinion/20181102/editorial-un-abuso-del-codigo-penal-7125744>).

Sense marxar de Catalunya però saltant a les ràdios, RAC1 es decanta per utilitzar "líders independentistes empresonats" o "líders polítics empresonats", si bé no hi ha un criteri concret i queda en mans de l'editor dels informatius, tal com expliquen des de l'emissora. L'expressió "presos polítics" s'utilitza si és en boca d'algú altre.

Pel que fa als mitjans espanyols, ni *El País*, ni *El Mundo*, ni *La Razón*, ni *l'ABC*, així com tampoc [eldiario.es](#) ni la SER, parlen de "presos polítics" i, a diferència dels catalans, en alguns casos s'utilitza el terme "colpista" per referir-se als dirigents polítics que van impulsar el referèndum i la declaració d'independència. Començant pel diari del Grupo Prisa, parla habitualment de "polítics presos", "polítics catalans presos" o "independentistes presos", en termes generals. Ho podem veure per exemple en aquesta informació: "Los últimos presos del 'procés' parten hacia Cataluña", del 10 de juliol del 2018 (https://elpais.com/politica/2018/07/10/actualidad/1531207820_085842.html). D'altra banda, en l'editorial del 3 de novembre del 2017, "Delitos gravísimos", explicava la posició del diari en aquest assumpte, negant la condició de presos polítics als dirigents catalans (https://elpais.com/elpais/2017/11/02/opinion/1509647000_794888.html).

Si ens fixem en *El Mundo* veiem que tampoc utilitza l'expressió "presos polítics" i opta per fórmules com "polítics presos" o "presos del procés", entre d'altres. Ho podem veure en l'editorial del 5 de novembre del 2017, pocs dies després de l'entrada del Govern a la presó i amb la vista posada en les eleccions del 21 de desembre. Sota el títol "Lo que está en juego el 21-D son la libertad y la convivencia", el diari assegurava que "a Espanya només existeixen polítics presos per violentar la llei", amb referència a aquells que asseguraven que hi havia presos polítics (<https://www.elmundo.es/opinion/2017/11/05/59fe05edca4741dd128b45df.html>).

l'ABC i *La Razón* són probablement els dos mitjans més belligerants contra l'independentisme. És en el cas de *l'ABC* que veiem la paraula "colpista" per referir-se als dirigents independentistes, tot i que també utilitzen fórmules com "presos independentistes" o "polítics presos". Ho podem veure en aquest editorial titulat "Cárcel para los golpistas", de l'endemà de l'entrada del Govern a la presó (https://www.abc.es/opinion/abci-carcel-para-golpistas-201711030435_noticia.html). *La Razón* va en la mateixa línia, i en un editorial del 17 d'octubre de 2017 explicava per què no hi havia presos polítics: "No parlem de presos polítics, sinó de polítics que incompleixen impunelement la llei". (<https://www.larazon.es/opinion/editorial/no-hay-presos-politicos-sino-politicos-que-no-cumplen-la-ley-EL16598194>).

En l'àmbit digital, [eldiario.es](#) tampoc es refereix als presos com a "presos polítics". Parla de "presos independentistes" o "polítics independentistes empresonats", entre altres fórmules, com es pot veure en informacions diàries —per exemple, aquí: https://www.eldiario.es/catalunya/politica/presos-ERC-sumaran-Sanchez-Turull_0_842366252.html— i en articles d'opinió.

Fixant-nos en les ràdios, la SER parla de "polítics presos", com deixa clar Nieves Goicoechea, cap de Política. En l'àmbit català, SER Catalunya segueix aquest criteri juntament amb terminologies com ara "polítics empresonats", "dirigents presos" o "independentistes presos". Com explica Ramón Iglesias, director de Continguts de la Cadena SER a Catalunya, el criteri és utilitzar un llenguatge precís que no es pugui interpretar com un posicionament polític.

Si ens centrem en mitjans internacionals, breument podem veure que el *The New York Times* utilitza fórmules diverses, entre aquestes també la de "presos polítics", tal com explica el corresponent del diari a Espanya i Portugal, Raphael Minder. Pel que fa a *Le Monde*, el diari francès parla de "polítics presos" i rebutja la categoria de "presos polítics", segons explica la corresponent a Espanya, Sandrine Morel. I finalment, *The Guardian* parla de "líders catalans empresonats", entre altres fórmules, sense referir-se tampoc a "presos polítics".

1.1 TV3 BUSCA FÓRMULES TRANSVERSALS

El cas de TV3 és especialment rellevant en tant que televisió pública i nacional de Catalunya i el canal més vist pels catalans segons els últims EGM. La cadena ha rebut nombroses crítiques per part de diversos sectors, tant independentistes com unionistes, pel tractament que fa dels dirigents polítics independentistes empresonats. La situació, insòlita i excepcional, tal com expliquen des de la televisió pública, ha situat una enorme pressió sobre els periodistes i el llenguatge que utilitzen, i ha obligat la cadena a obrir el debat profund, llarg i intens sobre com anomenar els polítics catalans empresonats amb un objectiu: utilitzar els termes més transversals possibles.

Aquest debat en el consell de redacció dels informatius s'ha fet amb l'assessorament d'experts i d'entitats de periodistes i mitjans amb l'objectiu de prendre una decisió basada exclusivament en criteris periodístics. En els últims mesos, TV3 ha utilitzat la fórmula "presos independentistes", "presos del referèndum" o "presos del procés", uns termes que s'aparten dels "presos polítics" i dels "polítics presos". La principal raó, com explica David Bassa, cap d'Informatius, és una: vol apel·lar a la transversalitat del país com a televisió pública de Catalunya. I com ho fa? Vegem-ho: TV3 no parla de "polítics presos" per dos motius: en primer lloc, perquè no tots els presos són polítics. El cas més clar és el del president d'Òmnium, Jordi Cuixart, que no és cap dirigent polític. En segon lloc, perquè un polític pot estar a la presó per molts motius —per corrupció, per exemple—, però en el cas dels polítics catalans hi són per un dels fets més transcendents de la història del país —per formar part d'un Govern que va convocar un referèndum i va proclamar la República des del Parlament—. Per això, a parer de TV3, "polítics presos" no transmet la gravetat ni la transcendència dels fets que s'estan explicant.

Fins fa poques setmanes tampoc parlava de "presos polítics", però ara això ha canviat. El canvi no ha estat d'un dia per l'altre, ha estat una evolució a partir del debat, que no s'ha aturat durant aquests mesos. Fruit d'aquest diàleg constant, i seguint criteris exclusivament periodístics, tal com remarquen des de la cadena, ara ja es pot escoltar en pantalla "presos polítics" fent referència als polítics catalans. Fins ara no era així per dos motius: el primer, perquè no tota l'acusació és de caràcter polític (també hi ha l'acusació de malversació, que no és un delictat motivat per l'activitat política); el segon, com s'ha dit anteriorment, perquè TV3 té la voluntat i la missió d'apel·lar a tot el país i, com la mateixa cadena, que està dividida a l'hora de posicionar-se sobre com anomenar els presos catalans, no tot el país considera que siguin presos polítics. Però arran dels nombrosos i constants posicionaments d'advocats, jutges i catedràtics de dret assegurant que el terme "pres polític" s'ajusta a la realitat dels presos independentistes, així com arran dels debats acadèmics sorgits al voltant del posicionament del Consell d'Europa i de l'Organització Mundial Contra la Tortura, i després d'haver-ho discutit amb el Consell Professional i havent repassat el llibre d'estil de TV3, el debat intern a la redacció ha evolucionat fins a arribar a la conclusió que el terme "presos polítics" també s'ajusta a la realitat. En aquest intens debat, la cadena ha consentat, després d'un procés de discussió interna, introduir també el terme "presos polítics" en els seus informatius, sempre segons el context. D'aquesta manera, utilitzant totes les terminologies per referir-se als presos independentistes —també "presos polítics"— es compleix, segons sosté Bassa, un dels objectius principals de TV3, que és el d'apel·lar tot el país.

1.2 RTVE: NI COLPISTES NI PRESOS POLÍTICS

A la Ràdio Televisió Pública Espanyola (RTVE) no parlen ni de "copistes" ni de "presos polítics", sinó que opten per referir-se als presos catalans com a "polítics presos" o "polítics en presó preventiva", si bé no hi ha cap fórmula preestablerta i deixen que cada redactor utilitzi aquella amb què se senti més còmode. Sense entrar, això sí, en termes que des de la televisió consideren "ideològics", com poden ser "colpistes" o "presos polítics". En aquest sentit, a la televisió pública espanyola es parteix de la base que els líders independentistes estan acusats de tres delictes —rebellió, sedició i malversació— i que per aquest motiu estan en presó preventiva.

Sobre aquesta qüestió, explica Rafa Lara, cap d'Informatius de TVE a Catalunya, se n'ha parlat molt, especialment a l'inici, quan els presos van entrar a la presó. Aleshores es va decidir fer-ho d'aquesta manera, tal com estableix la línia editorial. Dins de la redacció, lògicament, hi ha sentiments enfrontats en aquest aspecte: hi ha gent que considera que els presos són presos polítics i n'hi ha que consideren que són colpistes, però tal com asseguren des de la televisió hi ha consens a l'hora d'evitar aquests dos termes.

Una qüestió rellevant, però, és l'exili. A TVE utilitzen "fugats de la justícia", mentre que a TVE Catalunya miren d'utilitzar un concepte "més neutre", com ara "polítics a l'estranger". Admeten que hi ha arguments per justificar que són fugats de la justícia espanyola —perquè els exiliats tenen una ordre de cerca i captura en territori espanyol—, però des de Catalunya consideren que és un concepte "opinable" i s'intenta utilitzar una fórmula més transversal.

1.3 UN DEBAT INCÒMODE

Els mitjans de comunicació, com ha quedat palès, tenen disparitat de criteris a l'hora de parlar dels presos independentistes. Dels mitjans consultats, una minoria utilitza el terme "presos polítics", mentre que la gran majoria parla de "polítics catalans a la presó", "polítics presos" o altres fórmules per referir-se als dirigents independentistes empresonats. L'ús d'una terminologia o una altra sol correspondre en general a la proximitat de la línia editorial del mitjà amb les tesis independentistes. En els casos concrets de TV3 i TVE hi ha hagut un debat intens en el si de la redacció per decidir el terme per referir-se als presos catalans.

El debat sobre aquest tema incomoda les principals organitzacions de mitjans o associacions de periodistes, com ara el Col·legi de Periodistes, el Consell de la Informació de Catalunya o el Consell de l'Audiovisual de Catalunya. Totes tres organitzacions defugen, ara per ara, el debat sobre com s'hauria de parlar dels presos catalans.

El primer, el Col·legi de Periodistes, admet que no ha analitzat encara el cas concret i considera que és cada mitjà el que ha de decidir quin terme utilitza en funció del seu llibre d'estil. Es vol evitar, així, interferir en el llibre d'estil dels mitjans. En un sentit similar, el Consell de la Informació rebutja opinar sobre aquesta qüestió, mentre que fonts oficials del CAC es limiten a dir que no es pronuncien "en abstracte" sobre la utilització de determinades descripcions periodístiques, sinó que ho fan en funció de casos concrets "per tal de poder-les contextualitzar". En l'àmbit espanyol, la Plataforma en Defensa de la Libertad de Información tampoc ha respost les preguntes per a aquest informe.

SÓN PRESOS POLÍTICS?

El debat sobre si els presos independentistes són o no presos polítics és complex i intens, tant en la societat com en el món del dret. Cap Estat, democràtic o no, no reconeix l'existència de presos polítics dins les seves fronteres, i el fet de parlar en aquests termes en el cas dels líders independentistes xoca amb la concepció d'Espanya com un sistema democràtic que funciona perfectament. Ho explica el catedràtic Josep Maria Tamarit, que sintetitza la definició de presos polítics com "persones que són empresonades o perseguides penalment per raons relacionades amb la seva ideologia". "L'existència de presos polítics no és compatible amb un funcionament adequat d'un sistema democràtic", sentència.

En aquesta situació es pot argumentar a favor i en contra de l'existència de presos polítics a Espanya. Organitzacions de prestigi consultades, com Amnistia Internacional o Jueces para la Democracia, no veuen, amb arguments diferents, que els presos catalans puguin ser considerats presos polítics. Tampoc els considera com a tals el predecessor del jutge Pablo Llarena al Tribunal Suprem, Joaquín Giménez, malgrat criticar la instrucció del seu substitut. Tanmateix, segons la majoria d'experts consultats, que en total sumen més d'una desena de persones de reconeguda trajectòria en el món del dret, elements com el tracte processal que han rebut els líders independentistes, les garanties judicials i la instrucció de Llarena permeten qüestionar la situació dels presos catalans. Denuncien aquestes irregularitats des de l'exmagistrat del Suprem José Antonio Martín Pallín fins a la catedràtica de Dret Constitucional Mercè Barceló, passant per la jurista Laia Serra o l'advocat Andrés García Berrio, entre d'altres. En aquest bloc es repassen els principals arguments dels experts consultats.

2.1. NO SÓN PRESOS POLÍTICS: ESPANYA, UN ESTAT DE DRET AMB JUSTÍCIA INDEPENDENT

Els qui defensen que no són presos polítics argumenten principalment en dos sentits. El primer, assegurant que els presos catalans han comès presumptament delictes greus tipificats en el Codi penal i, per tant, han d'estar a la presó preventiva davant del risc de reiteració delictiva, de fuga o de destrucció de proves. L'existència d'almenys un d'aquests supòsits és el que permet allargar la presó. El Tribunal Suprem, en les diverses resolucions en què ha negat la

llibertat dels presos, acostuma a argumentar que hi ha o risc de fuga o risc de reiteració delictiva. El segon argument aportat és que Espanya és una democràcia, un Estat de dret, amb un sistema judicial independent, i per tant no hi pot haver presos polítics, sinó polítics presos per haver comès delictes.

Ignacio López Vega, portaveu nacional de Jueces para la Democracia, afirma precisament això. "Les persones acusades en l'anomenat procés són en presó preventiva perquè estan acusades de delictes greus", assenyala, i recorda que Espanya és un país amb un sistema judicial independent amb totes les garanties i amb un sistema de recursos que permet recórrer contra les decisions judicials a instàncies superiors internacionals. En aquest sentit, recorda que l'Estat espanyol té un sistema jurídic homologable a la resta de països europeus. "Són polítics presos, en cap cas presos polítics, perquè això voldria dir que no disposen de les garanties, entre aquestes la independència judicial i la possibilitat d'arribar fins al Tribunal Europeu dels Drets Humans en cas de vulneració de drets", argumenta López Vega.

En una línia similar s'expressa **Joaquín Giménez**, predecessor del magistrat Pablo Llarena al Tribunal Suprem. Considera que no hi ha rebel·lió ni sedició, però assegura que no es pot parlar de presos polítics perquè els líders independentistes "han vulnerat presumptament alguns articles del Codi penal". "Els presos polítics són presos d'opinió; per exemple, una persona que opti per ser independentista però no hagi comès cap delictes", diu, i recorda que l'opció independentista està "totalment reconeguda a la Constitució i a la pràctica política", com demostren els partits independentistes. "Són partits constitucionals que tenen una opció independentista", sosté.

Giménez explica que per dur a terme la independència cal modificar la Constitució. "El que no es pot fer és agafar una drecera, saltar-se la llei, perquè llavors tot plegat es convertiria en la llei del més fort", diu, i afegeix que, segons ell, hi ha hagut "vulneracions del Codi penal que no poden sortir gratis". Quines? A parer seu es podria haver comès un delictes de malversació de fons públics i un delictes de desobediència al Tribunal Constitucional, especialment en els plens del Parlament del 6 i 7 de setembre. "Se'ls va demanar que atuessin les lleis del referèndum i de transitorietat jurídica", recorda l'exmagistrat.

Malgrat tot, no té clar que es donin les circumstàncies per allargar la presó preventiva. De fet, assegura que haurien d'estar en llibertat provisional. "Des de fa temps les raons per mantenir-los en presó preventiva no es donen", afirma, i ho argumenta: "És cert que alguns es van fugar i ells no ho van fer, i han comparegut al tribunal quan se'ls ha citat. Haurien pogut fugar-se i no ho van fer, i dir que d'altres ho han fet és fer un judici de valor". En aquest sentit, admet que aquest allargament de la presó preventiva de manera "injustificada" podria ser "una vulneració de drets".

2.2. AMNISTIA INTERNACIONAL: LLIBERTAT PER ALS JORDIS, DUBTES AMB EL GOVERN

Amnistia Internacional considera que ni els Jordis ni els membres del Govern són presos polítics, però l'ONG fa una distinció rellevant entre els líders de les entitats sobiranistes i els consellers. Ho explica la coordinadora d'Amnistia Internacional a Catalunya, **Adriana Ribas**. En el cas dels Jordis, en el moment dels fets que s'estan investigant eren representants d'organitzacions de la societat civil i la seva actuació el dia 20 de setembre s'empara en el dret a la llibertat d'expressió i de reunió pacífica. És per això que des de l'ONG consideren que la rebel·lió, la sedició i la presó preventiva "són delictes desproporcionats i suposen una violació dels drets humans". "Els Jordis van animar a manifestar-se de manera pacífica i les destrosses que poguessin fer tercers no se'ls poden atribuir a ells", deixa clar Ribas.

Amb el Govern, però, la cosa és diferent. Amnistia Internacional reconeix que l'executiu de Carles Puigdemont podria haver comès un delictes perquè van actuar contra la sentència del Tribunal Constitucional que prohibia els actes encaminats a la celebració del referèndum. "No hem identificat que la resolució del TC pugui ser impugnada prenent com a base el dret internacional, i per

això entenem que han anat en contra d'una sentència i això pot ser perseguible per la via judicial", diu Ribas, que recalca, però, que s'han de fer "revisions periòdiques" de la presó preventiva i que aquesta només es pot mantenir quan no hi ha opcions menys restrictives.

Sigui com sigui, des de l'ONG no consideren que ni els Jordis ni el Govern siguin presos polítics, malgrat assenyalar que en el cas de Sánchez i Cuixart se'ls estan vulnerant drets humans i haurien de sortir de la presó immediatament. "En el cas dels Jordis volem veure què passa al judici amb l'acusació de sedició", diu Ribas. En el cas del Govern, des de l'ONG consideren, com Joaquín Giménez, que podrien haver desobeït una ordre del Tribunal Constitucional i, per tant, podrien estar a la presó "per un element que legalment permet que hi hagi una sanció penal". Amnistia Internacional ja ha anunciat que farà d'observador en el judici de l'1-O, que començarà a principis del 2019.

2.3. PRESOS POLÍTICS PERÒ NO PRESOS DE CONSCIÈNCIA. L'ARGUMENT DE MARTÍN PALLÍN

Els presos catalans són acusats dels delictes de rebel·lió, sedició i malversació. Els dos primers són delictes que, segons el Codi Penal, atempten contra les institucions polítiques de l'Estat. Segons sosté el magistrat emèrit del Tribunal Suprem **José Antonio Martín Pallín**, en una democràcia, a l'hora de qualificar els presos com a presos polítics, cal utilitzar els conceptes que proporcionen els textos legals. En el Codi penal, els fets delictius es classifiquen en funció del bé jurídic que es protegeix. Així, per exemple, si el que es protegeix és el patrimoni o la propietat, aquells que roben o furten seran delinqüents contra la propietat; si es protegeix la llibertat sexual, aquells que cometen violacions són delinqüents contra la llibertat sexual.

En la mateixa línia, qui comet un delictes contra les institucions polítiques és un delinqüent polític. Els delictes de rebel·lió i sedició de què s'acusa els polítics són delictes contra les institucions polítiques de l'Estat, és a dir, són delictes polítics. Per tant, segons Martín Pallín, "els presos catalans són presos polítics perquè han comès, presumptament, delictes contra les institucions polítiques de l'Estat, és a dir, delictes polítics". Són presos, en el mateix sentit, "perseguits per actes polítics i tancats a la presó per actes polítics", com ara convocar un referèndum o fer una Llei de transitorietat jurídica.

Ara bé, Martín Pallín matisa que són presos polítics d'acord amb el terme que proporciona el Codi penal. Això no vol dir que siguin presos polítics en el sentit de presos de consciència, el terme que utilitza Amnistia Internacional (vegeu apartat "Què són presos polítics?"), per a aquelles persones a qui se'ls han vulnerat els drets polítics fonamentals. En aquest sentit, el magistrat considera que no es pot aventurar si se'ls han vulnerat drets civils de defensa i de poder al·legar, presentar proves i tenir un judici just.

2.4. ELS CRITERIS DEL CONSELL D'EUROPA: UNA DEFINICIÓ PROBLEMÀTICA

Una de les definicions de referència de presos polítics és la de l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa de l'any 2012 (vegeu apartat "Què són presos polítics?"). Aquesta estableix cinc criteris per poder parlar de presos polítics. Diu que "una persona privada de llibertat es considerarà pres polític si la seva detenció s'ha fet vulnerant alguna garantia fonamental establerta en el Conveni Europeu de Drets Humans, especialment les que fan referència a la llibertat de pensament, de consciència i religió, la llibertat d'expressió i informació, o la llibertat de reunió i associació; si la seva detenció s'ha imposat per raons polítiques i sense cap relació amb cap delictes; si, per motius polítics, la durada de la detenció o les seves condicions són desproporcionades

en relació amb la infracció comesa o presumptament comesa; si, per motius polítics, la persona en qüestió ha estat detinguda de manera discriminatòria en comparació amb altres persones, o si la detenció és el resultat d'un procediment clarament injust que sembla estar relacionat amb motius polítics de les autoritats".

Les respostes de dos dels experts consultats per elaborar aquest informe suggereixen que la definició presenta problemes perquè, esgrimint-la, es poden defensar totes dues posicions. D'una banda, el catedràtic de Dret Constitucional de la Universitat de Barcelona **Xavier Arbós** considera que no són presos polítics, malgrat estar convençut que no han comès els delictes de què se'ls acusa i considerar "injusta i injustificada" la presó preventiva. Ara bé, des d'un punt de vista de terminologia, sosté que no són presos polítics d'acord amb els criteris que estableix l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa. Arbós diu que no s'han violat les garanties ordinàries, tal com diu el primer criteri; que se'ls va detenir d'acord amb un delicte que existeix en el Codi penal (segon criteri); que la durada de la presó preventiva no és desproporcionada respecte al delicte de què se'ls acusa (tercer criteri); que no estan tractats de manera diferent de la resta de presos ni són discriminats (quart criteri), i els procediments han estat els ordinaris (cinquè criteri). El catedràtic admet que si el criteri per dir que algú és un pres polític és que sigui a la presó injustament podria ser correcte anomenar-los així, però en termes jurídics, segons els paràmetres del Consell d'Europa, no es pot parlar de presos polítics malgrat que no hagin comès els delictes de què se'ls acusa.

D'altra banda, el posicionament de la catedràtica de Dret Constitucional de la UAB, membre del Collectiu Praga i exlletrada del Tribunal Constitucional **Mercè Barceló** és radicalment oposat. Agafant-se a la mateixa definició, la catedràtica sosté que són presos polítics perquè compleixen quatre dels cinc criteris que estableix el Consell d'Europa (només cal que se'n compleixi un) per dir que un pres és a la presó per motius polítics. En primer lloc, Barceló argumenta que en els casos de Jordi Sànchez, Jordi Cuixart i Carme Forcadell les detencions es van fer vulnerant garanties fonamentals establertes en el Conveni Europeu de Drets Humans; en concret, la llibertat d'expressió i de reunió. També considera, com estableix el segon criteri, que se'ls ha imposat la detenció per raons polítiques perquè el relat dels fets del jutge instructor, Pablo Llarena, és inexistent perquè no hi ha hagut violència ni hi ha hagut cap alçament a Catalunya. De la mateixa manera, Barceló sosté que mantenir-los en presó preventiva suposa un incompliment de la jurisprudència del Tribunal Constitucional, que estableix la presó preventiva com l'última opció, només aplicable si existeix la reiteració delictiva, de destrucció de proves o risc de fuga. Finalment, la catedràtica considera que la detenció és resultat d'un procediment injust perquè s'ha creat un relat fals dels fets per justificar el delicte de rebel·lió, i que això es fa per raons polítiques.

2.5. REBEL·LIÓ I SEDICIÓ: UNS DELICTES QUE NO ES CORRESPONEN AMB ELS FETS

Precisament, l'acusació de rebel·lió i sedició és un dels elements que més trontollen. Pràcticament tots els experts consultats qüestionen amb més o menys vehemència aquests delictes. Ho deixa clar, per exemple, el predecessor de Pablo Llarena al Tribunal Suprem, Joaquín Giménez, que considera que no hi ha ni rebel·lió ni sedició, però sí vulneracions del Codi penal que podrien anar des de la malversació de fons públics fins a la desobediència al Tribunal Constitucional. També Amnistia Internacional ha repetit diverses vegades que en el cas dels Jordis se'ls atribueixen càrrecs desproporcionats que vulneren els drets humans. Els catedràtics de Dret Penal de la Universitat de Lleida **Josep Maria Tamarit** i Xavier Arbós, que difereixen a l'hora de considerar presos polítics els presos catalans, van en la mateixa línia i ho fan extensiu al Govern: "Se'ls atribueixen uns delictes que no han comès".

Mercè Barceló explica que l'acusació de rebel·lió i sedició forma part d'un "relat inexistent". "Aquests delictes no hi són. No és una qüestió d'interpretació, és una qüestió dels fets. El relat dels fets que fa el jutge instructor es basa en una violència i un alçament que no han existit mai a

Catalunya", sosté. Això s'ha fet, argumenta la catedràtica, per motius polítics i per poder justificar que se'ls mantingui a la presó. En el mateix sentit, Andrés García Berrio, advocat del Centre Irídia per als Drets Humans, considera que hi ha una "motivació política" en la utilització d'uns tipus delictius "que no es corresponen amb la realitat", i assegura que el fet que continuïn en presó preventiva a l'espera del judici està "totalment vinculat" al fet que se'ls acusi d'aquests delictes concrets. Uns delictes, recalca, que diversos tribunals de països europeus no han avalat perquè han entès que els fets que van tenir lloc a Catalunya la tardor del 2017 no es poden traduir en aquests tipus delictius.

Defensen aquesta posició més de 300 juristes d'arreu de l'Estat espanyol, que rebutgen que es pugui acusar de rebel·lió i sedició els líders del procés. Consideren "un error" assenyalar que els fets del 20 de setembre i de l'1 d'octubre es puguin considerar rebel·lió, perquè, entre altres motius, no hi ha el concepte de violència exigint en el Codi penal i la interpretació que es fa s'allunya de la doctrina del Tribunal Constitucional (https://www.eldiario.es/tribunaabierta/banalizacion-delitos-rebelion-sedicion_6_838226207.html).

2.6. LES INTERLOCUTÒRIES I EL COMPONENT D'ESCARNI A LA IDEOLOGIA

Un altre argument que sostenen diversos experts consultats se centra en les interlocutòries de Pablo Llarena durant la instrucció del cas. Més enllà d'enviar euroordres i retirar-les en funció dels delictes que admeten els països europeus en qüestió, la penalista **Laia Serra** ressalta que "les resolucions judicials o les interaccions entre els encausats i els jutges ha tingut un component d'escarni explícit a les seves ideologies". "En determinats casos, s'ha alludit directament que no s'avalava la posada en llibertat d'alguns presos perquè hi havia risc de reiteració delictiva en no claudicar ni renegar dels seus postulats ideològics", argumenta.

És la mateixa línia que defensa la professora de Dret Constitucional **Mar Aguilera**: "En les interlocutòries de Llarena i del Suprem es diu que el fet que no s'hagi renunciat a la independència fa que es pugui reincidir en el delictes i que per tant s'hagi de mantenir la presó preventiva". I destaca el cas de Joaquim Forn, a qui literalment es va mantenir en presó "pel convenciment que manté i possibilita una reiteració del delictes que resultaria absurda en aquells que professen la ideologia contrària". Aquesta idea la desenvolupa l'exlletrat del TC Joaquín Urías en un article a [eldiario.es](https://www.eldiario.es/tribunaabierta/banalizacion-delitos-rebelion-sedicion_6_838226207.html) titulat "La ideologia dels presos" (https://www.eldiario.es/tribunaabierta/banalizacion-delitos-rebelion-sedicion_6_838226207.html).

2.7. UN TRACTE PROCESSAL NO ESTÀNDARD

Diversos experts consultats justifiquen que els presos independentistes són presos polítics a partir dels errors en el procediment judicial. Tant Josep Maria Tamarit, catedràtic de Dret Penal, com la penalista Laia Serra i l'advocat d'Irídia **Andrés García Berrio** asseguren que el tracte processal que s'ha donat als presos independentistes no és l'estàndard. Tamarit posa un exemple clar: els presos són a la presó per decisió d'uns tribunals que no tenen competència per a aquest cas. "Els delictes de rebel·lió i sedició no són competència de l'Audiència Nacional ni del Tribunal Suprem, sinó de tribunals de Catalunya com l'Audiència de Barcelona o, en el cas dels aforats, del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya", argumenten.

Laia Serra desenvolupa aquesta idea. Assegura que en el cas del procés s'estan perseguint unes idees i això justifica "tota la distorsió, falta de garanties i un tractament processal diferent de l'estàndard". "Els Jordis i els consellers no només són presos polítics perquè se'ls pretén condemnar per les idees que representen aplicant-los uns delictes concrets, sinó també per l'entramat processal que ho fa evident", recalca. És a dir, que primer declaressin a l'Audiència Nacional i

després al Suprem, però també per la presó preventiva allargada, la composició dels tribunals, la retransmissió comunicativa del cas, l'estigmatització de les persones, les ideologies i els postulats polítics que representen. Tot plegat, argumenta Serra, forma part d'aquesta consideració de presos polítics.

En la mateixa línia, Andrés García Berrio apunta que la situació repressiva dels presos s'emmarca en la utilització d'un "dret penal de l'enemic" amb clares motivacions polítiques al darrere. Una motivació política que es pot veure en el procediment que ha portat els presos a ser encarcerats. Davant la no-resposta política a un problema polític, explica Berrio, l'Estat intenta ara resoldre-ho amb una "estratègia repressiva" per la via del dret penal.

2.8. LA LEGISLACIÓ DE L'EMERGÈNCIA I L'EXCEPCIONALITAT PENAL. L'ARGUMENT D'IÑAKI RIVERA BEIRAS

El director de l'Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans i professor de Dret Penal de la UB, **Iñaki Rivera Beiras**, proposa analitzar aquest tracte processal no ordinari des d'una perspectiva acadèmica i centrant-se en la resposta que dóna l'Estat als presos del procés. Ell parteix de la base que els dirigents independentistes catalans són presos polítics, tant pel fet que són a la presó per haver comès delictes relatius a la política com per les eines, les lleis i les pràctiques que s'han utilitzat contra ells. "Si ho analitzem veiem que tota la legislació que se'ls aplica, des del tipus delictiu del Codi Penal fins al tribunal que primer va conèixer el cas, així com l'ús de la presó preventiva, no són ni els mitjans ni les lleis ni els tribunals ordinaris per a cada delicte, sinó que s'estan utilitzant eines extraordinàries", explica.

És el que s'anomena la cultura i la legislació de l'emergència i l'excepcionalitat penal, una idea perfectament detallada a l'article que el mateix Rivera va publicar l'agost del 2018 a [eldiario.es](https://www.eldiario.es) amb el títol "Sobre el concepto y la existencia de presos políticos" (https://www.eldiario.es/contrapoder/concepto-existencia-presos-politicos_6_801479859.html). Aquest concepte fa més de vint anys que s'utilitza en el món acadèmic, i Rivera proposa abordar el cas dels polítics catalans des d'aquesta perspectiva: fixant-se no tant en les accions comeses pels acusats, sinó en la resposta que s'està donant a aquests acusats.

El professor recorda que s'ha emprat un article del Codi penal de l'època de la lluita contra el terrorisme; s'ha utilitzat un tribunal excepcional i no el jutge ordinari, fet que vulnera el principi del jutge ordinari (que seria un jutge de Barcelona o de Catalunya, i no un tribunal centralitzat a Madrid), i s'està fent un ús determinat de la presó preventiva. Tot plegat permet afirmar que s'estan utilitzant mitjans que no són els ordinaris i, per tant, "s'ha de reconèixer que s'està tractant alguna cosa diferent que no és delinqüència ordinària". Rivera ho detalla en l'última part de l'article abans citat: "La lluita per l'autodeterminació d'una nació és un problema d'ordre i dimensió política. Pretendre situar-lo en l'àmbit del dret penal no és un error d'ignorants, és precisament la prova de la seva naturalesa política".

2.9. GARANTIES VULNERADES

A banda del tracte processal no estàndard, que té a veure entre d'altres amb la competència del tribunal per jutjar el cas, diversos experts consultats argumenten que s'han vulnerat més garanties durant la instrucció del judici. Una d'elles és el dret de defensa, que segons argumenta el portaveu de l'Associació Atenes de Juristes pels Drets Civils, Lluís Mestres, al documental *Causa especial 20907/2017*, produït per Mediapro i emès per TV3, es va veure vulnerat en el cas de la declaració dels dirigents polítics a l'Audiència Nacional, perquè se'ls va citar amb menys de 48 hores d'antelació i sense temps per preparar bé la seva defensa. En aquest sentit, Andrés García Berrio afegeix que durant la instrucció no s'han acceptat determinades proves.

Aquesta vulneració de garanties "és molt difícil de resumir", admet Laia Serra, que parla d'irregularitats en la composició del tribunal —informacions periodístiques apunten que Pablo Llarena no havia de ser el jutge instructor de la causa—, els ritmes de resolució dels recursos d'empara al Tribunal Constitucional —formalment s'han de resoldre en 30 dies, i hi ha recursos dels presos presentats fa més d'un any— o l'allargament de la presó preventiva fora de Catalunya.

En la mateixa línia, el catedràtic Josep Maria Tamarit assegura que també s'ha vulnerat el dret a un jutge imparcial i el principi de legalitat pel que fa a la qualificació dels fets per uns delictes que no s'han produït, una idea repetida per diversos experts, segons la qual el relat de la Fiscalia i de la instrucció de Pablo Llarena es falsa, perquè no existeixen els delictes de rebel·lió i sedició.

CONCLUSIONS

Per arribar fins aquí s'ha repassat com anomenen els presos independentistes els principals mitjans catalans i espanyols, i s'ha consultat més d'una desena d'experts si es pot parlar o no de presos polítics. La majoria consideren que sí, i sostenen la seva afirmació en el relat dels fets que s'ha fet, que no es correspon a la realitat, al tracte processal que han rebut els líders independentistes, amb interlocutòries que fan referència directament a la seva ideologia, a la vulneració de diverses garanties durant el període d'instrucció i a una presó preventiva allargada de manera injusta. De tot plegat es desprèn que no són, en cap cas, presos normals, i que hi ha irregularitats en el cas.

Fixant-nos primer en els mitjans, és evident que **no hi ha un criteri homogeni i que cadascun opta per parlar dels presos de la manera que més s'adeqüi a la seva línia editorial i llibre d'estil**. Destaca especialment la diferència entre el que diuen bona part dels experts consultats (que són presos polítics i que hi ha hagut irregularitats durant la instrucció) i el comportament dels mitjans, sobretot dels espanyols. Dels mitjans analitzats, una minoria (*Ara*, *NacióDigital* i *El Punt Avui*) parlen de "presos polítics", mentre que la resta opta per fórmules diverses que poden anar des de "presos independentistes" fins a "colpistes", però sense un criteri establert més enllà de no parlar de "presos polítics". En el cas de TV3, el debat ha estat constant i intens, i aquestes últimes setmanes ha canviat el criteri que tenia fins ara i ha passat a parlar de "presos polítics" per referir-se als líders independentistes, però "sempre en funció del context" i combinant-ho amb la resta de denominacions per tal de dirigir-se "a la majoria del país de la manera més transversal possible".

També s'ha pogut constatar que **es tracta d'un debat incòmode que no s'ha volgut abordar fins ara per part de les principals entitats i organitzacions de periodistes i mitjans**. Ni el Col·legi de Periodistes, ni el Consell de l'Audiovisual de Catalunya, ni el Consell de la Informació, a Catalunya, han tractat aquesta qüestió i no tenen un criteri en aquest sentit, més enllà del llibre d'estil i el que consideri cada mitjà. En l'àmbit espanyol, tampoc la Plataforma en Defensa de la Llibertat d'Informació ha respost les preguntes per a aquest informe. El debat és complex, i **les principals definicions per parlar de presos polítics són difícils d'aplicar a casos concrets, especialment quan no ens trobem en països dictatorials**. El cas més evident és el de la definició del Consell d'Europa, que es pot utilitzar per argumentar a favor i en contra de l'existència de presos polítics a l'Estat espanyol.

Els experts que defensen que no són presos polítics s'emparen en el fet que Espanya és una democràcia amb un sistema judicial homologable a la resta de països de la Unió Europea. També que els acusats han comès presumptament uns delictes i que, per tant, poden estar a la presó

de manera preventiva, però només pel fet que existeix un debat molt intens al voltant d'aquest cas ja es pot concloure que els presos independentistes no són presos normals. De les reflexions dels experts consultats se'n poden treure **tres grans idees a l'hora d'abordar l'existència de presos polítics a l'Estat espanyol**.

UN RELAT DELS FETS QÜESTIONABLE

La gran majoria dels experts consultats coincideixen que no existeixen els delictes de rebel·lió i sedició que s'imputen als presos del procés, malgrat que alguns admeten que podrien existir delictes de desobediència i malversació. La rebel·lió i la sedició han estat també rebutjades per més de 300 catedràtics de dret d'arreu de l'Estat, que consideren que el relat dels fets del jutge Pablo Llarena no es correspon amb la realitat. Aquesta manca de connexió entre el que va succeir la tardor del 2017 i els delictes imputats forma part, segons argumenten juristes consultats, d'un relat fictici per justificar la repressió contra l'independentisme. De tota manera, el fet que se'ls acusi d'uns delictes polítics i se'ls persegueixi per haver dut a terme actes polítics (un referèndum, una Llei de transitorietat) permet anomenar-los presos polítics, tot i que no en el sentit dels presos de consciència que utilitza Amnistia Internacional, tal com sosté Martín Pallín.

TRACTE PROCESSAL NO ESTÀNDARD

Lligat a tot el que s'ha dit, trobem també un tracte processal no habitual en la causa contra el procés. Ni l'Audiència Nacional ni el Tribunal Suprem tenen competència en aquest cas, i són els dos tribunals que han decidit la presó preventiva i, en el cas del Suprem, que es mantingui. Tal com expliquen diversos experts consultats, són tribunals de Catalunya —l'Audiència de Barcelona i el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya— els que tenen competència per jutjar els fets que s'imputen, perquè el delicte s'emmarca en aquesta comunitat autònoma. Amb tot, serà el Suprem qui jutjarà els presos i els membres del Govern, mentre que la Mesa del Parlament —Lluís Maria Corominas, Anna Simó, Ramona Barrufet, Lluís Guinó i Joan Josep Nuet—, juntament amb Mireia Boya, seran jutjats al TSJC.

En aquesta línia, experts consultats en el documental *Causa especial 20907/2017* assenyalen que el fet que el cas el jutgi la sala segona del Tribunal Suprem no és quelcom casual. Es tracta, segons afirmen, de la sala més polititzada del tribunal més polititzat del sistema judicial espanyol. De fet, fa poques setmanes van transcendir uns missatges del portaveu del PP al Senat, Ignacio Cosidó, assegurant que amb els pactes entre PP i PSOE per controlar el Poder Judicial, ells s'asseguraven el poder sobre aquesta sala.

A aquest punt se li suma també, segons els experts entrevistats per a aquest informe, la vulneració de diverses garanties, com ara les irregularitats en la composició del tribunal, els ritmes de resolució dels recursos d'empara o l'allargament de la presó preventiva fora de Catalunya.

PRESÓ PREVENTIVA INSOSTENIBLE

És basant-se en aquest procediment, amb un relat dels fets qüestionable i un tribunal que no té competència per jutjar el cas, que els presos són en presó preventiva, una presó que la majoria dels experts coincideixen que és injusta i injustificada. També alguns que neguen que siguin presos polítics consideren que haurien d'estar en llibertat. La raó és que no es donen les premisses per mantenir-los tancats —recordem que són el risc de fuga i la possibilitat de reiterar el delicte o d'eliminar proves— i que, en tot cas, existeixen mesures menys restrictives que se'ls podrien aplicar. A això se li suma una al·lusió directa a la ideologia dels presos en diverses interlocutòries del jutge Pablo Llarena, que fa referència al seu ideari independentista per justificar l'allargament de la presó preventiva.

Aquestes irregularitats es poden resumir en l'aproximació que fa al cas el director de l'Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans, Iñaki Rivera Beiras. La resposta que ha donat la justícia

espanyola al cas del procés és una resposta extraordinària, no estàndard. S'imputen delictes que no són habituals, es dóna un tracte processal no ordinari i s'utilitza la presó preventiva també de manera extraordinària. Tot això porta a afirmar que no estem parlant de presos normals, en el cas dels presos independentistes.

El debat sobre si són o no presos polítics és pràcticament interminable. Els que no els consideren com a tals difícilment acceptaran aquesta denominació i tindran arguments per justificar que no són presos polítics —un Estat, com s'ha dit, mai no admetrà que té presos polítics, i articularà un discurs per justificar la seva situació—. Però les irregularitats i els dubtes de molts experts sobre la situació dels presos són evidents i conviden a aprofundir en aquests arguments per veure si la situació en què es troben és normal o hi ha realment una estratègia política i judicial repressiva per aturar un moviment que qüestiona les bases de l'Estat.

PERIODISTES I EXPERTS CONSULTATS

Per a l'elaboració d'aquest informe s'han consultat periodistes i experts en dret. Del primer grup, s'ha parlat amb **David Bassa**, cap d'Informatius de TV3, i **Rafa Lara**, cap d'Informatius de TVE a Catalunya. També amb **Nieves Goicoechea**, cap de Política de la SER, i amb **Ramon Iglesias**, director de Continguts de la SER a Catalunya. Per als diaris internacionals s'ha parlat amb els corresponsals **Raphael Minder**, de *The New York Times*, i **Sandrine Morel**, de *Le Monde*. I pel que fa a associacions de mitjans, s'ha parlat amb el **Collegi de Periodistes**, el **Consell de la Informació** i el **Consell de l'Audiovisual de Catalunya**.

Així mateix, també s'ha consultat més d'una desena d'experts i s'han utilitzat també articles periodístics i acadèmics d'altres persones de prestigi en qüestions legals. En concret, s'ha parlat amb **Ignacio López Vega**, portaveu de Jueces para la Democracia; **Adriana Ribas**, portaveu d'Amnistia Internacional a Catalunya; **Joaquín Giménez**, predecessor del magistrat Pablo Llarena al Tribunal Suprem; **José Antonio Martín Pallín**, magistrat emèrit del Tribunal Suprem; **Xavier Arbós**, catedràtic de Dret Constitucional per la Universitat de Barcelona; **Mercè Barceló**, catedràtica de Dret Constitucional per la Universitat Autònoma de Barcelona; **Josep Maria Tamarit**, catedràtic de Dret Penal per la Universitat de Lleida; **Mar Aguilera**, professora de Dret Constitucional a la Universitat de Barcelona; **Laia Serra**, jurista i experta en drets humans; **Andrés García Berrio**, advocat d'Irúdia, i **Iñaki Rivera Beiras**, director de l'Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans i professor de Dret Penal de la UB. A part, també s'ha utilitzat un article de **Joaquín Urías**, exlletrat del Tribunal Constitucional i professor de Dret Penal, i declaracions al documental *Causa especial 20907/2017* de **Lluís Mestres**, portaveu de l'Associació Atenes.

mèdia.cat

observatori crític dels mitjans

www.media.cat/informes

 Mediacat09

 MediacatCat

L'Observatori Crític dels Mitjans Mèdia.cat analitza el tractament que els mitjans de comunicació que operen als Països Catalans fan de qüestions com la violència, els conflictes polítics o socials, l'ús del llenguatge masclista o xenòfob, l'empobriment de la llengua o la creació d'imaginariis polítics, entre d'altres. Publica regularment informes en profunditat, articles d'anàlisi i bitllets d'opinió i s'adreça als professionals del periodisme, als estudiosos del sector comunicatiu i a la ciutadania interessada a disposar de veus crítiques i analítiques amb els mitjans de masses. L'impulsa el Grup de Periodistes Ramon Barnils, una associació sense ànim de lucre formada per uns 200 professionals que treballa en la difusió i la defensa d'un periodisme crític, independent i rigorós i un espai comunicatiu propi.